

ENTREVISTA A PEPITA PUBILL CORTAL

Les abreviatures de les persones que intervenen a l'entrevista són les següents:

PP. Pepita Pubill Cortal

MG. Manel Gimeno

MG. Se'n recorda què va passar a Pobla allà al 14 d'abril del 31?

PP. No me'n recordo gaire d'això. I això que quan va pujar lo Alfonso XII a Capdella¹, d'això me'n recordo. Que llavors els del Garibaldi tenien com un cotxe de línia no gaire gran. I molta gent es va anar a apuntar per pujar-hi aquell dematí per veure'l quan pugés amb el funicular. Llavors, a casa, a papà i a tia els hi agradava molt tot això. I van dir "Anirem" i se me'n van portar a jo. Però, quin any era?

MG. Fou l'any 1924.

PP. Fixa't tu i jo vaig néixer l'any 13.

MG. Si vostè se'n recorda d'això i no se'n recorda de quan van proclamar la República, vol dir que no devien fer grans coses extremes al poble.

PP. No, no. Això de la República no ho tinc ben bé en el record. Però d'això sí que me'n recordo que amb aquell cotxe de Garibaldi, que era com una Alsina Graells però més xic.

MG. I després, a l'any 34, sap què va passar amb els miners d'Astúries i això? Aquí se'n parlava o la gent feia la seua vida?

PP. No tinc gaire record. Aquí més aviat érem com, diguem, un cul de món. Hi havia una associació que en diven Palestra. A dalt del cafè del Mero hi ha una sala on hi era.

MG. Palestra era una associació cristiana catalanista, no?

PP. Sí.

MG. Políticament tinc entès que era el jefe de la dreta d'aquells anys, el Muntanya?

PP. Lo Muntanya. Sí, perquè van marxar.

MG. O sigui, quan va esclatar la guerra van marxar.

PP. Van marxar. Lo Llop, que va venir llavors de mecànic d'ell, i un que hi havia a davant de cal Cortina, donaven classes de català i hi anàvem. Allí on hi ha aquell banc que en diven la banca Arnús. Me'n recordo. La gramàtica catalana.

MG. Hi havia molta joventut de Pobla allí a Palestra?

PP. Bé, més o *menos* les que érem; la tieta Tereseta també, que també li agradava això.

MG. Sí, hi havia el Civís.

PP. Uí sí, a cal Civís eren molt catalans.

---

¹ La Pepita fa referència a la visita que el rei Alfons XIII va fer l'any 1924 a la Central Hidroelèctrica de Capdella.

MG. I tinc entès que també fins i tot el Soliva².

PP. També el Soliva.

MG. El Josep Civís em dice que en Soliva era un admirador de Mussolini i m'explicava que després es va convertir en el *jefe* del PSUC i en *jefe* de la banda dels republicans.

PP. Sí, sí.

MG. Palestra i tot aquest ambient es va acabar quan va esclatar la guerra?

PP. Sí, llavors ja es va acabar.

MG. Quan esclata la guerra i passa aquest furor que maten capellans i cremen esglésies, què van fer al poble? Hi va tornar a haver unió o no?

PP. No tant, cadascú a casa seua i cada un sabia les idees de l'altre.

MG. La joventut ja no estava tan unida com *antes*?

PP. Fèvem lo futbol igual, anaven fent així.

MG. Vostè recorda si van portar gent evacuada d'altres *puestos* aquí?

PP. Sí, sí. Me'n recordo que als de la Teresín de Batista els hi va tocar una nena, en temps dels rojos. Pues aquesta nena era germana d'una nena que teniven les del Xivato.

MG. Que eren gaire grans aquestes nenes?

PP. No. Potser encara no havien fet la primera comunió, una cosa així. Va venir molta gent llavors. Els anaven repartint però a casa nostra no me n'hi van portar cap.

MG. El Navarro se'n recordava quan van vindre a bombardejar els *tubos* de FECSA.

PP. Pues mira, un oncle del Ramon, aquell que està allà a la Caixa de Pensions de la Pobleta, diu que quan veniven a bombardejar aquí, ell es mirava la Pobla. Pues també devia anar amb els que veniven a bombardejar!

MG. O sí és *clar*, així feia de pilot, sí, sí.

PP. Per això, que no ho he entès. I a vegades si s'havia trobat amb ton pare li havia dit que havien vingut a bombardejar aquí.

MG. El dia que van vindre a bombardejar els *tubos*, eh? No el dia que van bombardejar aquí, que van matar a aquell parent del Naio. Sap que van matar a lo Bollut de Naio que li'n deien?

PP. Que llavors van caure terrossos i tot per aquí al camp de futbol? Pues la Tereseta, ma germana, va anar a les escoles a buscar el Franci, i llavors també va agafar lo Juanito Arnalot. La Tereseta, amb ells 2 estirats a terra, els dice "Nens, poseu-vos les mans al cap" i lo Juanito dice "Ai, encara que deixo la meua mare" Pobret!

---

² Ramon Solvia va ser comandant d'una divisió republicana. Acabada la Guerra Civil va marxar a Rússia juntament amb els dirigents comunistes espanyols: Pasionaria, Carrillo, etc. Va estudiar a la selecta escola militar de Moscou i els anys 1960 va ser destinat a Cuba com a assessor personal de Fidel Castro, durant la crisi dels míssils amb els Estats Units.

MG. Que hi anaven al refugi que tenien davant de casa, allí al de la plaça?

PP. No havia anat mai, jo. La Tereseta, sí.

M.G. Vostè no anava al refugi?

PP. Mai, no anava mai. Sempre em semblava que no m'havien de tocar. La Tereseta es dormia vestida. Naltres llavòrens mos estàvem aquí on hi ha casa l'Aleix, allà en aquella dels *caramelos*. Nos anàvem a dormir, ella en una habitació i jo en una altra, que érem al segon pis. I quan tocaven la sirena ja sentive la Tereseta que marxava. I dic "Però com surts tan de pressa?". Diu "És que ja em dormo vestida". I al refugi. Jo no havia anat mai al refugi.

Quan ja hi havien els nacionals anàvem a l'hospital. Un dia, a mig dematí, quan passaven segons quines visites, veníem a esmorzar a casa. Anàvem la Teresin Virós, la Montserrat de la farmàcia.

MG. Sí, de Gabàs.

PP. Sí, i no sé quines altres érem. I la Maria estava al llit, que no es trobava bé. Llavors avisen que hi havia l'aviació. Mira! Jo vinga a posar ma germana per allí els matalassos del llit del nen.

MG. A sobre?

PP. Perquè no li passés res.

MG. I en aquell refugi que hi havia davant del Comú, allí qui anava? No anaven els nens que donaven classe al Comú?

PP. No ho sé. Jo no havia entrat mai.

MG. Quan hi va anar més la gent al refugi, quan hi havia els rojos o quan hi havia els nacionals?

PP. Naltres mo n'anàvem al tros del Ramon de la Molinera.

MG. Quan van dir que entraven els nacionals?

PP. Sí. Però encara van tardar dies i la gent se n'anava. No quedava ningú aquí.

MG. Se n'anaven perquè algú els hi va dir?

PP. No, com que diven "Entrarà l'aviació amb les bombes", després diven "Que vindran els moros". No quedava ningú aquí.

Llavors papà, lo Ramon de la Molinera, ma germana gran, lo Ramonet, un germà de l'Àngels i el Franci ja s'hi quedaven aquí dalt *en frente* Sant Miquel. Que a l'altre costat hi teniven un *terreno* amb molta cosa que hi anaven els dies de festa a menjar. I teniven una cabana on hi havia de tot. I a la nit lo Ramon, papà, la Maria, lo Franci i el Ramonet es quedaven allí a dormir a la cabana. I l'Àngel, sa mare, mamà i jo, nos baixaven. Cada dia fèvem així.

A la vetlla d'entrar els nacionals, la Venturina del Cases li va dir a la Carmeta del Ramon de la Molinera "Porteu-vos lo Ramonet". No perquè s'hagués posat en res ell, però allò de ser un home, a veure si se'l volen emportar. Va pujar allà dalt. I *bueno*, vam dinar tots.

MG. El de les màquines?

PP. No. El Ramonet del Cortina. Lo pare d'aquest que ara é l'amo. Estaven allà dalt, ja havíem dinat la mar de bé i sentim una veu allà lluny "Ramon, Ramon!". Vinga cridar "Qui deu ser?". I era el Navarro, que la Venturina del Cases li va dir "Vés a

avisar als d'allà dalt i digues-los que ja han arribat, que no passa res, que poden baixar".

MG. Un cop van estar aquí els nacionals, l'hospital lo van muntar de seguida?

PP. Més o *menos* devia ser quan lo van necessitar. Perquè llavors no sabíem si continuarien o es quedarien, perquè es veu que la idea era de continuar fins que ho agafessin tot. Perquè natures pensàvem "*Bueno*, passaran i marxaran". Llavors es van anar a posentant i ja es van quedar aquí.

MG. Llavors van muntar l'hospital de les escoles?

PP. Sí, a les escoles hi feien l'hospital de malalts. Pels ferits, l'hospital de sang lo van fer allí d'on hi ha l'Ajuntament ara. Perquè amb la Teresin Virós i la del Gabàs pues anaven allà juntes, i d'altres també.

MG. Hi va estar molt temps a l'hospital vostè?

PP. Sí. Molt temps.

MG. Feien *turnos* de matí tarda i nit?

PP. Sí. Natures no érem infermeres, érem ajudantes. Hi havia monges d'aquelles amb allò.

MG. Sí, amb la còfia aquella tan gran.

PP. Que quan passaven una porta, giraven lo cap i si havíem natures al darrere et podien treure un ull. Però eren molt agradables. Elles no sé si llavors vivien allà cal Carner. Amb lo temps les van anar arreglant.

MG. Què treballaven, al dematí?

PP. Sí. *Bueno*, hi anaven voluntàries, sense pagar. I anàvem unes hores al dematí fins al migdia, unes altres anaven a la tarda, després no sé si un dia a la setmana vetllàvem a la nit. Però, ja et dic, menjar no ens faltava. Va començar a pujar intendència, la gent s'hi tirava. Després casi a cada casa hi havia algun militar, perquè és clar, en un *puesto* o altre els havíem d'allotjar. I a casa hi havia un *sargento* a dormir, menjar ja teniven dels seus *puestos*. A casa del Ramon de la Molinera teniven un metge capità català que tenive d'assistent un noi de vora la Seu. Vull dir que va estar una convivència bé.

MG. De ferits a l'hospital de sang n'hi va haver molts?

PP. Sí que n'hi passaven però jo estava al de malalts.

MG. Aquests que portaven a l'hospital de sang, quan estaven més bé els portaven als de malats?

PP. No, no, al de malalts només hi havia malalts. I els altres de sang, com si diguéssim d'urgència, llavors ja els feien anar avall.

MG. Ah! quan els feien les primeres cures se'ls emportaven.

PP. Sí, anaven a d'altres hospitals que estaven més ben preparats. Aquí només d'urgència.

MG. Quan hi va haver els atacs de Sant Corneli, es va tindre alguna vegada la sensació que arribarien aquí a Pobla?

PP. No sé, ningú diva res, no t'explicaven lo que passava. Des de la plaça mos ho miraven a la nit com si fossin focs artificials allí a Sant Corneli. I dèiem "Ja vinen, ja vinen". Però no sé, era com si estéssom una mica adormits, que no et donaves compte de lo que podia passar.

MG. I la convivència amb els moros?

PP. *Bueno*, no ho sé. No hi havia de moros.

MG. Oh, alguns sí.

PP. Alguns. Perquè quan havien d'entrar "Oi, les moros! Oi vindran les moros!" Vam baixar aquell dia, vam anar allà davant de l'església i només veives gent com natres.

MG. Però és que de fet, els moros aquí no van arribar fins al mes de maig.

PP. Sí, sí, quan els hi donava la sopa diven "¿Hay galufo?". I els hi dívom "No, no". I hi havia lo que hi posaven. De tracta'ls molt bé, eh?

MG. Com se'n van *enterar* que va acabar la guerra? Algú devia de dir "Això s'ha acabat".

PP. Sí. Perquè llavors la guerra quan es va acabar?

MG. L'1 d'abril de l'any 1939.

PP. Ah! Sí, sí. *Bueno*, es va anar sapiguent.

MG. Ja no havia militars aquí a Pobla quan ho van dir?

PP. Potser en quedava algú. Després en van venir, però *bueno*, això va ser molt més endavant.

MG. Quan lo Maquis?

PP. Sí, sí. Que va venir el Verdú.

MG. Això a l'any 44.

PP. En va venir un grup que devia ser quan lo dels Maquis, però no eren ben bé com a soldats, eren nois com de Barcelona i així, més aviat com estudiants. I va venir el Verdú i aquella colla. A la guerra els soldats s'estaven en quadres. Mira, allà on hi ha la casa de l'Orrit.

MG. La quadra de l'Aleix.

PP. Allí hi havia una era de l'Aleix, després les de l'Orrit, després hi tornava a haver de l'Aleix. Pues allò era com unes eres. I les de l'Orrit que teniven el cafè.

MG. Sí, sí, el Mundial.

PP. I havia unes eres mal d'allò. I llavors els soldats els posaven en eres així.

Un dia estàvem dinant i sentim com una explosió i mirem, es veu que uns soldats arreglant un fusell o no sé què es va disparar i a un el va matar. Pues els que no teniven categoria per estar en una casa estaven repartits en eres.

MG. Mentre hi havia els soldats, poca gana, no?

PP. Uh! De seguida va venir intendència, uns camions portant de tot. I tothom podia anar a comprar lo que fos. *Bueno*, els *cuartos* ja ho van arreglar.

MG. Ja van fer els canvis de moneda nacional.

PP. Sí. Però ja et dic, venive intendència i tothom tenive de tot. I allà a l'hospital els soldats que veniven malalts, al veure el menjar que els hi donàvem, els hi semblava que no podia ser.

MG. Vol dir els presoners republicans que els portaven a l'hospital, quedaven parats del menjar que hi havia?

PP. Uii! Quedaven parats de veure el menjar. Diu "Nos diven que no hi havia res" Pensa que van arreglar una cuina i hi havia una monja d'aquelles que se'n cuidava de tot. També tenive ajudants i natres també hi anàvem. Unes olles i unes cassoles! Quan vetllaven a la nit, la Teresin Virós que tot ho volia tastar "Anem a veure què hi ha a les cassoles!". Hi havia de tot: formatge, mantega, *membrillo*, galetes, pa... de tot, de tot, de tot.